

Обобщения, изводи и заключения

Таблица 1: Съпоставителни списъци на водещите положителни култури в съвременните английски и български пословици за причина и следствие
Културемите без водещи съответствия в другия език са дадени с надебелен шрифт

I. А. Водещи положителни култури в английските пословици в съпоставка с българските	I. Б. Водещи положителни култури в българските пословици в съпоставка с английските
1. Подобие (+) – в 58 англ. и 76 бълг. посл. (As the call, so the echo; Както питаш, тъй ти и отговарят).	1. Подобие (+) – в 76 бълг. и 58 англ. посл. (Както питаш, тъй ти и отговарят; As the call, so the echo).
2. 1. Възвръщаемостта на делата върху извършителя им (+) - в 29 англ. и 59 бълг. посл. (As you sow, so you reap; Както живееш, така ще се и прочуеш). 2. 2. Любовта (+) – в 29 англ. и 4 бълг. посл. (Love makes the world go round; За брата до море, за либе през море).	2. Възвръщаемостта на делата върху извършителя им (+) - в 59 бълг. и 29 англ. посл. (Както живееш, така ще се и прочуеш; As you sow, so you reap).
3. 1. Страданието и неудачите (+) - в 25 англ. и 33 бълг. посл. (He knows best what good is that has endured evil; Ела зло, че без тебе по-зло). 3. 2. Доброто (+) – в 25 англ. и 28 бълг. посл. (Do right and fear no man; С добро вземаш и хапката от устата на човека).	3. Трудолюбието (+) - в 35 бълг. и 10 англ. посл. (Трудът е здраве и живот; Diligence is the mother of good luck).
4. Богатството и парите (+) в 23 англ. и 21 бълг. посл. (Wealth makes many friends; Парица, силна царица).	4. Страданието и неудачите (+) - в 33 бълг. и 25 англ. посл. (Ела зло, че без тебе по-зло; He knows best what good is that has endured evil).
5. Постоянството и упорството (+) – в 18 англ. и 27 бълг. посл. (Little strokes fell great oaks; Капка камък копае).	5. Доброто (+) – в 28 бълг. и 25 англ. посл. (С добро вземаш и хапката от устата на човека; Do right and fear no man).
6. Предвидливостта и благоразумието (+) - в 16 англ. и 8 бълг. посл. (A danger foreseen is half avoided; Ако искаш да ти е мирна главата, не я туряй в торбата).	6. 1. Умът (+) - в 27 бълг. и 4 англ. посл. (В умна глава – сто ръце; A word is enough to the wise). 6. 2. Постоянството и упорството (+) – в 27 бълг. и 18 англ. посл. (Капка камък копае; Little strokes fell great oaks).
7. Пестеливостта (+) - в 12 англ. и 10 бълг. посл. (Thrift is a great revenue; Къса сметка, дълъг живот).	7. Богатството и парите (+) - в 21 бълг. и 23 англ. посл. (Парица, силна царица; Wealth makes many friends).
8. 1. Причинността (+) - в 11 англ. и 14 бълг. посл. (There is no smoke without fire; Доде няма огън, дим се не пуши). 8. 2. Мълчанието (+) - в 11 англ. и 10 бълг. посл. (Speech is silvern, silence is golden; Който си пази устата, си пази душата).	8. Истинските стойности (+) - в 18 бълг. и 7 англ. посл. (Пчелата ходи и в калта, ама мед бере; If you beat spice, it will smell the sweeter).
9. Трудолюбието (+) - в 10 англ. и 35 бълг. посл. (Diligence is the mother of good luck; Трудът е здраве и живот).	9. Знанието, ученето (+) - в 16 бълг. и 4 англ. посл. (Учението е двои очи; Knowledge is power).
	10. 1. Причинността (+) - в 14 бълг. и 11 англ. посл. . (There is no smoke without fire; Доде няма огън, дим се не пуши). 10. 2. Щедростта (+) - в 14 бълг. и 5 англ. посл. (Що дадеш с ръката, то ще се намери; Give and it shall be given unto you). 10. 3. Правдата и истината (+) – в 14 бълг. и 6 англ. посл. (Правдата планини премества; Truth will out).
	11. 1. Пестеливостта (+) – в 10 бълг. и 12 англ. посл. (Къса сметка, дълъг живот; Thrift is a great revenue). 11. 2. Мълчанието (+) – в 10 бълг. и 11 англ. посл. . (Който си пази устата, си пази душата; Speech is silvern, silence is golden).

Брой положителни култури: 12

Брой положителни култури: 15

Таблица 2: Съпоставителни списъци на водещите отрицателни култури в съвременните английски и български пословици за причина и следствие
Културемите без водещи съответствия в другия език са дадени с надебелен шрифт

II. А. Водещи отрицателни култури в английските пословици в съпоставка с българските	II. Б. Водещи отрицателни култури в българските пословици в съпоставка с английските
1. Злото и лошото (-) - в 58 англ. и 62 бълг. посл. (Two wrongs do not make a right; Зъл човек добър живот не живее).	1. Злото и лошото (-) - в 62 бълг. и 58 англ. посл. . (Зъл човек добър живот не живее; Two wrongs do not make a right).
2. Мързелът и безделието (-) - в 34 англ. и 58 бълг. посл. (Idleness is the root of all evil; Лятоска царува, зимска гладува).	2. Мързелът и безделието (-) - в 58 бълг. и 34 англ. посл. (Лятоска царува, зимска гладува; Idleness is the root of all evil).
3. Страданието и неудачите (-) - в 21 англ. и 20 бълг. посл. (Fretting cares make gray hairs; Теглилото състарява човека).	3. Пиянството (-) - в 40 бълг. и 7 англ. (Който пие, зло сторва; Wine in, wit out).
4. Празнословието и необмислената реч (-) – в 19 англ. и 21 бълг. посл. (A fool's mouth is his destruction; Глад от баене не взема).	4. Лъжата (-) - в 39 бълг. и 6 англ. посл. (Лъжата скоро на мегдан излиза; Lies have short wings).
5. Глупостта и безумието (-) - в 15 англ. и 27 бълг. посл. (A fool and his money are soon parted; Който е прост, той бива мост).	5. Глупостта и безумието (-) - в 27 бълг. и 15 англ. посл. (Който е прост, той бива мост; A fool and his money are soon parted).
6. Бедността (-) - в 14 англ. и 9 бълг. посл. (Beggars cannot be choosers; Празна кесия – готова треска).	6. Празнословието и необмислената реч (-) – в 21 бълг. и 19 англ. посл. (Глад от баене не взема; A fool's mouth is his destruction).
7. Страхът, малодушието и нерешителността (-) - в 13 англ. и 16 бълг. посл. (Faint heart never won fair lady; Който бяга от дъжд, на град налита).	7. Страданието и неудачите (-) - в 20 бълг. и 21 англ. посл. (напр. Теглилото състарява човека; Fretting cares make gray hairs).
8. Богатството и парите (-) - в 13 англ. и 11 бълг. посл. (Much gold, much care; Парите здраве не купуват, здраве вземат).	8. Кражбата (-) - в 19 бълг. и 2 англ. посл. (напр. Крадена стока темел не хваща; He who will steal a calf will steal a cow).
9. Влюбеността (-) - в 11 англ. и 1 бълг. посл. (Hot love is soon cold; Любовта е сляпа).	9. 1. Страхът, малодушието и нерешителността (-) - в 16 бълг. и 13 англ. посл. (На страха очите са големи; Fear has a quick ear). 9. 2. Насилието и принудата (-) - в 16 бълг. и 8 англ. посл. (Насила хубост не става; You can bring a horse to the water, but you cannot make him drink).
10. Нетърпението и бързането (-) - в 10 англ. и 13 бълг. посл. (Haste makes waste; Който бърза, късно стига).	10. Гладът (-) – в 15 бълг. и в 6 англ. посл. (Глад град предава; A hungry man, an angry man).
11. Насилието и принудата (-) - в 8 англ. и 16 бълг. посл. (You can bring a horse to the water, but you cannot make him drink; Насила хубост не става).	11. Нетърпението и бързането (-) - в 13 бълг. и 10 англ. посл. . (Който бърза, късно стига; Haste makes waste).
12.1. Гладът (-) – в 6 англ. и 15 бълг. посл. (A hungry man, an angry man; Глад град предава). 12. 2. Алчността и амбициите (-) - в 6 англ. и 10 бълг. посл. (Grasp all, lose all; Който търси многото, той загубва и малкото). 12. 3. Високото обществено положение (-) - в 6 англ. и 2 бълг. посл. (The post of honour is the post of danger; Вятърът високите дървета катуря, а ниските само раздухва).	12. Богатството и парите (-) - в 11 бълг. и 13 англ. посл. (Парите здраве не купуват, здраве вземат; Much gold, much care). 13. Алчността и амбициите (-) - в 10 бълг. и 6 англ. и 11 бълг. посл. (Който търси многото, той загубва и малкото; Grasp all, lose all).
	13. Алчността и амбициите (-) - в 10 бълг. и 6 англ. посл. (напр. Който търси многото, той загубва и малкото; Grasp all, lose all).

Брой отрицателни култури: 14

Брой отрицателни култури: 14

Таблица 3:
Сходства и различия
между английските и българските пословици
в повтарящите се в двата езика групи с водещи култури

А. Положителни култури

Положител на култура (+)	Брой и % на англ. посл. с съотв. бълг. съотв.	Брой и % на англ. посл. без бълг. съотв.	Брой и % на англ. образни п. / п. без образи	Брой и % на англ. библи. / не-библи. посл.	Брой и % на бълг. посл. с съотв. бълг. съотв.	Брой и % на бълг. образни п. / п. без образи	Брой и % на бълг. библи. / не-библи. посл.	
Подобие (+)	58 (100 %)	0 (0 %)	42 / 16 (72 / 28 %)	16 / 42 (28 / 72 %)	71 (93 %)	5 (7 %)	65 / 11 (84 / 16 %)	6 / 70 (8 / 92 %)
Възвръщае-мостта на делата (+)	29 (100 %)	0 (0 %)	28 / 1 (97 / 3 %)	11 / 18 (38 / 62 %)	46 (78 %)	13 (22 %)	52 / 7 (88 / 12 %)	10 / 49 (17 / 83 %)
Любовта (+)	4 (14 %)	25 (86 %)	22 / 7 (76 / 24 %)	6 / 23 (21 / 79 %)	4 (100 %)	0 (0 %)	2 / 2 (50 / 50 %)	0 / 4 (0 / 100 %)
Страданията и неудачите (+)	12 (48 %)	23 (52 %)	21 / 4 (84 / 16 %)	1 / 24 (4 / 96 %)	16 (48 %)	17 (52 %)	26 / 7 (79 / 21 %)	0 / 33 (0 / 100 %)
Доброто (+)	19 (75 %)	6 (25 %)	9 / 16 (38 / 62 %)	6 / 19 (24 / 76 %)	17 (61 %)	11 (39 %)	14 / 14 (50 / 50 %)	4 / 24 (14 / 86 %)
Богатството (+)	20 (87 %)	3 (13 %)	21 / 2 (91 / 9 %)	2 / 21 (9 / 91 %)	20 (95 %)	1 (5 %)	21 / 0 (100 / 100 %)	0 / 21 (0 / 100 %)
Постоянство-то (+)	9 (50 %)	9 (50 %)	16 / 2 (89 / 11 %)	6 / 12 (33 / 67 %)	8 (30 %)	19 (70 %)	26 / 1 (96 / 4 %)	3 / 24 (11 / 89 %)
Предвидливостта (+)	2 (13 %)	14 (87 %)	6 / 10 (37 / 63 %)	0 / 16 (0 / 100 %)	1 (13 %)	7 (87 %)	5 / 3 (62 / 38 %)	0 / 8 (0 / 100 %)
Пестеливостта (+)	9 (75 %)	3 (25 %)	8 / 4 (67 / 33 %)	0 / 12 (0 / 100 %)	5 (50 %)	5 (50 %)	5 / 5 (50 / 50 %)	0 / 10 (0 / 100 %)
Причинността (+)	4 (36 %)	7 (64 %)	11 / 0 (100 / 0 %)	0 / 11 (0 / 100 %)	6 (43 %)	8 (57 %)	14 / 0 (100 / 0 %)	0 / 14 (0 / 100 %)
Мълчанието (+)	5 (45 %)	6 (55 %)	7 / 4 (64 / 36 %)	1 / 10 (9 / 91 %)	3 (27 %)	7 (63 %)	4 / 6 (40 / 60 %)	1 / 9 (10 / 90 %)

Трудолюбие-то (+)	8 (80 %)	2 (20 %)	9 / 1 (90 / 10 %)	2 / 8 (20 / 80 %)	16 (46 %)	19 (54 %)	25 / 10 (71 / 29 %)	0 / 35 (0 / 100 %)
Умът (+)	2 (50 %)	2 (50 %)	2 / 2 (50 / 50 %)	0 / 4 (0 / 100 %)	2 (7 %)	25 (93 %)	15 / 12 (57 / 43 %)	0 / 27 (0 / 100 %)
Истинските стойности (+)	2 (28 %)	5 (72 %)	7 / 0 (100 / 0 %)	0 / 7 (0 / 100 %)	9 (50 %)	9 (50 %)	18 / 0 (100 / 0 %)	0 / 18 (0 / 100 %)
Знанието (+)	1 (25 %)	3 (75 %)	0 / 4 (0 / 100 %)	1 / 3 (25 / 75 %)	1 (6 %)	15 (94 %)	9 / 7 (56 / 44 %)	0 / 16 (0 / 100 %)
Щедростта (+)	3 (60 %)	2 (40 %)	3 / 2 (60 / 40 %)	4 / 1 (80 / 20 %)	7 (50 %)	7 (50 %)	12 / 2 (86 / 14 %)	0 / 14 (0 / 100 %)
Правдата (+)	2 (33 %)	4 (66 %)	1 / 5 (17 / 83 %)	2 / 4 (33 / 67 %)	3 (21 %)	11 (79 %)	10 / 4 (71 / 29 %)	1 / 13 (7 / 93 %)
Общ брой полож. култури: 17	189 англ. посл. с бълг. съотв.	104 англ. посл. без бълг. съотв.	213 / 80 англ. посл. с обр. / без образи	58 / 235 англ. библ. / небиблей- ски посл.	235 бълг. посл. с англ. съотв.	179 бълг. посл. без англ. съотв.	323 / 91 бълг. посл. с обр. / без образи	25 / 392 бълг. библ. / небиблей- ски посл.

Б. Отрицателни култури

Отрицателни култури (-)	Брой и % на англ. посл. с бълг. съотв.	Брой и % на англ. посл. без бълг. съотв.	Брой и % на англ. образни п. / п. без образи	Брой и % на англ. библ. / небибл. посл.	Брой и % на бълг. посл. с англ. съотв.	Брой и % на бълг. посл. без англ. съотв.	Брой и % на бълг. образни п. / п. без образи	Брой и % на бълг. библ. / небибл. посл.
Злото и лошото (-)	57 (98 %)	1 (2 %)	50 / 8 (86 / 14 %)	21 / 37 (36 / 64 %)	50 (81 %)	12 (19 %)	58 / 4 (94 / 6 %)	9 / 53 (15 / 85 %)
Мързелът (-)	31 (91 %)	3 (9 %)	30 / 4 (87 / 13 %)	3 / 31 (11 / 89 %)	29 (50 %)	29 (50 %)	46 / 12 (79 / 21 %)	2 / 56 (6 / 94 %)
Страданието и неудачите (-)	17 (81 %)	4 (19 %)	18 / 3 (86 / 14 %)	0 / 21 (0 / 100 %)	20 (100 %)	0 (0 %)	15 / 5 (75 %)	0 / 20 (0 / 100 %)
Празнословие-то (-)	14 (74 %)	4 (26 %)	14 / 4 (78 / 22 %)	1 / 17 (5 / 95 %)	18 (86 %)	3 (14 %)	15 / 6 (71 / 29 %)	0 (0 %)
Глупостта и безумието (-)	5 (33 %)	10 (67 %)	15 / 0 (100 / 0 %)	1 / 14 (7 / 93 %)	7 (23 %)	20 (77 %)	21 / 6 (78 / 22 %)	0 / 27 (0 / 100 %)
Бедността (-)	9 (64 %)	5 (36 %)	9 / 5 (64 / 36 %),	0 / 14 (0 / 100 %)	9 (100 %)	0 (0 %)	6 / 3 (67 / 33 %)	0 / 9 (0 / 100 %)

Страхът и малодушието (-)	13 (100 %)	0 (0 %)	9 / 4 (69 / 31 %)	0 / 13 (0 / 100 %)	14 (86 %)	2 (14 %)	10 / 6 (62 / 38 %)	0 / 16 (0 / 100 %)
Богатството и парите (-)	3 (25 %)	9 (75 %)	6 / 6 (50 / 50 %)	1 / 11 (8 / 92 %)	3 (27 %)	8 (73 %)	2 / 9 (18 / 82 %)	1 / 10 (9 / 91 %)
Влюбеността (-)	1 (9 %)	10 (91 %)	7 / 4 (36 / 64 %)	0 / 11 (0 / 100 %)	1 (100 %)	0 (0 %)	1 / 0 (100 / 0 %)	0 (0 %)
Нетърпението и бързането (-)	9 (90 %)	1 (10 %)	5 / 5 (50 / 50 %)	0 / 10 (0 / 100 %)	12 (92 %)	1 (8 %)	5 / 8 (38 / 62 %)	0 / 13 (0 / 100 %)
Насилието и принудата (-)	4 (50 %)	4 (50 %)	5 / 3 (62 / 38 %)	0 / 8 (0 / 100 %)	7 (44 %)	9 (56 %)	10 / 6 (62 / 38 %)	0 (0 %)
Гладът (-)	3 (50 %)	3 (50 %)	5 (83 %)	0 / 6 (0 / 100 %)	3 (20 %)	11 (80 %)	15 / 0 (100 / 0 %)	0 / 15 (0 / 100 %)
Алчността и амбициите (-)	5 (83 %)	1 (17 %)	4 / 2 (67 / 33 %)	0 / 6 (0 / 100 %)	8 (80 %)	2 (20 %)	7 / 3 (70 / 30 %)	0 / 100 (0 %)
Високото обществено положение (-)	2 (33 %)	4 (67 %)	4 / 2 (67 / 33 %)	0 / 6 (0 / 100 %)	2 (100 %)	0 (0 %)	2 / 0 (100 / 0 %)	0 / 2 (0 / 100 %)
Пиянството (-)	4 (57 %)	3 (43 %)	7 / 0 (100 / 0 %)	0 / 7 (0 / 100 %)	7 (18 %)	33 (82 %)	26 / 14 (65 / 35 %)	0 / 40 (0 / 100 %)
Лъжата (-)	4 (80 %)	2 (33 %)	4 / 2 (66 / 34 %)	0 / 5 (0 / 100 %)	13 (33 %)	26 (67 %)	29 / 10 (74 / 26 %)	0 / 39 (0 / 100 %)
Кражбата (-)	1 (50 %)	1 (50 %)	1 / 1 (50 / 50 %)	0 / 2 (0 / 100 %)	6 (18 %)	13 (82 %)	15 / 4 (78 / 22 %)	0 / 18 (0 / 100 %)
Общ брой отриц. културими: 17	179 англ. посл. с бълг. съотв.	62 англ. посл. без бълг. съотв.	186 / 54 англ. посл. с обр. / без образи	27 / 213 англ. библ. / небиблейски посл.	210 бълг. посл. с англ. съотв.	157 бълг. посл. без англ. съотв.	282/123 бълг. посл. с обр. / без образи	12 / 351 бълг. библ. / небиблейски посл.

В. Обобщени стойности

За 534 цитирания на английски пословици					За 793 цитирания на български пословици			
Общ брой посло- вици и култу- реми	Брой и % на англ. посл. с бълг. съот- вет- ствия	Брой и % на англ. посл. без бълг. съотв.	Брой и % на англ. образ- ни / без образ- ни п.	Брой и % на англ. библ./ не- библ. пос- лови- ци	Брой и % на бълг. посл. с англ. съот- вет- ствия	Брой и % на бълг. посл. без англ. съотв.	Брой и % на бълг. образ- ни / без образ- ни	Брой и % на бълг. библ./ не- библ. пос- ло- вици
1327 посл. / 34 кул- туреми	368 (69 %)	166 (31 %)	400 / 134 (75 / 25 %)	85 / 448 (16 / 84 %)	446 (56 %)	337 (44 %)	605 / 188 (76 / 24 %)	18 / 775 (2 / 98 %)

В Таблица 3. В. по-горе е представен общият брой цитирания – 1327 - на съвременните английски и български пословици за причина и следствие с техните културеми, които са предмет на това съпоставително изследване. От тези цитирания 534 са на английски, а 793 – на български текстове. Общият брой водещи културеми в двата езика е 34. Всички те са симетрични, т. е. представени са в пословици на всеки един от двата езика. Те са разпределени в две групи от 17 положителни и 17 отрицателни културеми. **От всичките 34 водещи културеми преобладаващият брой, 21 (62 % от 34), са водещи и в двата езика, докато от останалите 13 (38 % от 34) някои са водещи само в английските пословици, а други – само в българските.**

Първият извод, който се налага от прегледа на Таблица 1. и Таблица 2., е, че сходствата в английската и в българската пословична система са много по-големи, отколкото различията. Това се отнася до културните доминанти, които, както видяхме, са в голяма степен едни и същи и в двете сравнявани култури. От Таблицы 1. и 2. се вижда, че 21 от водещите културеми и в двата езика не само се повтарят, но и първите от тях (с изключение на **трудолюбие** (+), която е трета по ред само в български език) са дори на една и съща позиция в двата отделни рангови

списъка. Тези общи водещи култури са следните: подобие (+), възвръщаемостта на делата върху извършителя (+), страданието и неудачите (+), доброто (+), богатството и парите (+), постоянството и упорството (+), пестеливостта (+), причинността (+), мълчанието (+), трудолюбието (+), злото и лошото (-), мързелът и безделието (-), страданието и неудачите (-), празнословието и необмислената реч (-), глупостта и безумието (-), страхът, малодушието и нерешителността (-), богатството и парите (-), нетърпението и бързането (-), насилието и принудата (-), гладът (-) и алчността и амбициите (-).

Две от разгледаните култури по-горе - **страданието и неудачите** и **богатството и парите** - са с различен знак. Те са представени като полезни или вредни за човека не сами по себе си, а в зависимост от отношението, което той има към тях.

Останалите 13 култури са разпределени както следва :

Водещи само за английски език са 5: любовта (+), предвидливостта и благоразумието (+), бедността (-), влюбеността (-) и високото обществено положение (-). Тези същности са културни доминанти в английски език, но не и в български, където се характеризират с ниска семантична плътност.

Водещи само за български език са 8: умът (+), истинските стойности (+), знанието и ученето (+), щедростта (+), правдата и истината (+), пиянството (-), лъжата (-) и кражбата (-). Тези същности са културни доминанти в български език, но не и в английски, където имат ниска семантична плътност.

Както се вижда в Таблици 3. А. и 3. Б., всяка една от културите се характеризира със специфично съотношение на броя на пословичните съответствия в двата езика (еквиваленти и аналози) и на културемните паралели, в които тя се съдържа. Така например в културемната група **пестеливостта (+)** 75 % от английските пословици (9 текста) и 50 % от българските (5 текста) имат съответствия в другия език, докато 25 % от английските (3 текста) и 50 % от българските (5 текста) са без съответствия (т. е. са културемни паралели). Тези проценти означават, че в английската и в българската култура е налице съответно 75 % и

50 % общност на представата за пестеливостта като положително качество, като българското разбиране е по-самобитно и по-своеобразно от английското.

По отношение на **първия показател** - признака **наличие / липса на съответствия** - от Таблица 3. В. се вижда, че 69 % от всички английски пословици в това изследване имат съответствия (еквиваленти и аналози) на български език, а 31 % нямат; при българските пословици делът на текстовете с английски съответствия е по-малък - 56 %, а този на текстовете без съответствия е по-голям – 44 %, със 7 % повече от дела на английските пословици без български съответствия. Това съотношение е свидетелство за по-силно изразената **оригиналност, самобитност и уникалност, които характеризират българските водещи култури в сравнение с английските.**

По отношение на **втория показател – образност спрямо липсата на образност** – се наблюдава почти **еднакво висок дял образни пословици – 75 % за английски и 76 % за български език.** Една четвърт от пословиците са безобразни. Това ще рече, че по отношение на представянето на доминантните културни същности съотношението между конкретното и художествено мислене спрямо обобщаващото и абстрактно мислене е еднакво за двата народа. От тези данни може да се заключи, че макар пословиците да са фолклорни художествени текстове, поради техния обобщаващ характер в тях наблюдаваме и елементи на абстрактно, сентенционално мислене, на своеобразна “фолклорна научност”.

Най-голяма разлика се откроява по отношение на дела пословици с **библейски съответствия.** Изводът, който се налага, е, че библейските пословици са малко и в двата корпуса, но в английския корпус те съставляват 16 %, докато в българския са само 2 % - осем пъти по-малко. Следователно **двата елемента - християнският и нехристиянският (светският, нерелигиозният и / или езическият) - имат съвсем различна сила в двете култури: в английската се наблюдава много по-силно изразена роля на християнската религия в сравнение с българската.**

Друго важно сходство в английските и в българските пословици за причина и следствие се наблюдава по отношения на посланията, свързани с общите за двата езика 21 култури. С изключение на културноспецифичните послания, които представихме при семантичния анализ на текстовете в културемните групи в Първа и Втора глава, в преобладаващата си част английските и българските пословици отправят следните общи послания:

1. Човек трябва да знае и да се съобразява с действащия с неизменна точност житейски закон за подобие, според който всяко нещо поражда подобно на него друго нещо.

2. Човек трябва да знае и да се съобразява със закона за възвръщаемостта на делата върху извършителя им. Ако е винаги бдителен, критичен и самокритичен в действията и помислите си, той предварително ще избегне много беди и тревоги и ще живее спокоен и добър живот.

3. Човек трябва да приема с благодарност страданията, бедите и неудачите, тъй като те са полезни за неговото усъвършенстване, за изграждане на силен и хармоничен характер.

4. Човек трябва да се стреми към доброто, защото то не само го възвисява и облагородява, но е и полезна и успешна житейска стратегия.

5. Богатството и парите трябва да се ценят. Те са важно и необходимо нещо в живота и с тяхна помощ човек става ценен и значим за себе си и за другите.

6. Ако иска да постига целите си, човек трябва да бъде целенасочен, постоянен, упорит, търпелив и неотклонен.

7. Като пести и икономисва, човек може неусетно и без усилия да забогатее и да си осигури дълъг и спокоен живот.

8. Човек е длъжен да мисли за последиците на всяко свое действие, решение и намерение, за всеки свой избор.

9. Човек трябва да мълчи, да премълчава, да се въздържа от говорене и внимателно да премисля всяко нещо, преди да го каже. Това ще го предпази от много беди и нещастия.

10. Хората трябва да обичат труда, тъй като той е сигурен път към придобиване на добро име, благоденствие и достоен живот.

11. Човек трябва да внимава да не върши зло, да не говори зло, да разпознава злите, да се пази от тях, да бъде безкомпромисен към тях и да не подценява малкото зло. Мъжете да се пазят от лоши жени.

12. Склонността към мързел и безделие трябва да се преодолява, тъй като тези пороци водят до бедност, загуби, беди и нещастия.

13. Човек трябва да се стреми да се опазва от страдания, беди и неудачи, тъй като те не само водят след себе си други беди, но и убиват борбеността, оптимизма и вярата, намаляват жизнените сили и превръщат човека в неуверен в себе си страхливец.

14. Човек трябва да се въздържа от бързивост и празнословие, от които произтичат много беди и неприятности и да не се заблуждава, че празните приказки могат да заменят реалните действия.

15. Глупостта и безумието не трябва да се извиняват, а напротив, трябва строго да се осъждат. Глупостта е непоправима, борбата с нея е безполезна, ето защо глупците трябва да се избягват, а когато е възможно, умните да се възползват от тях.

16. Човек трябва да преодолява страха и малодушието си, за да не се превърне в жертва на враговете си, на обстоятелствата и на собствените си фантазии.

17. Не трябва да се прибегва до насилие и принуда, тъй като те са напълно безрезултатни.

18. Човек не бива да се оставя във властта на парите, за да си спести големи грижи и нещастия.

19. Когато върши някаква работа или е на път, човек не бива да е припрян и нетърпелив, за да не си причини неприятности, грешки и провали.

20. Човек не бива да бъде оставян гладен, за да може да върши работата си както трябва.

21. Човек трябва да се въздържа от алчност и прекомерни амбиции, за да запази това, което има и да избегне присмеха на околните.

Специфично английските послания са следните:

1. Човек трябва да се стреми да обича и високо да цени любовта, която е огромна преобразяваща и твореща сила.

2. Човек трябва да е предвидлив, благоразумен, сдържан и

внимателен във всичко, което предприема и върши. Това ще му гарантира успех, сигурност и спокойствие.

3. Човек да се старее да се пази от бедността, която води до загуба на здравето и работоспособността. Бедността е опасна и с това, че бедният е принуден да лъже и лицемери, той е човек без морални скрупули.

4. Човек трябва да се пази от любовната страст, която заслепява и лишава влюбения от трезва и реалистична преценка за обичания човек.

5. Високото положение в обществото е добре да се избягва, тъй като, макар и привидно примамливо, то е крайно несигурно и опасно.

Специфично българските послания са следните:

1. Умът трябва да се цени, защото умният успява във всяко нещо и на умен човек винаги може да се разчита.

2. Човек трябва да се стреми да изгражда у себе си истински, непреходни стойности, тъй като те дават много голяма вътрешна сила и устойчивост и помагат на хората да постигнат удачна, добра и справедлива съдба.

3. Хората трябва да се стремят към знанието и да обичат да учат. Знанието прави човека вътрешно богат и силен.

4. Човек трябва да бъде щедър, за да си осигури добър живот и да бъде доволен, уважаван и почитан.

5. Независимо от трудностите и изпитанията, постъпването в съгласие с правдата и истината е най-правилната, сигурна и печеливша житейска стратегия за този, който иска да живее в мир с хората и в съгласие със съвестта си.

6. Хората трябва да се пазят от пианството, защото пианият губи здравия си разум и задръжките си, здравето и имота си, разбива семейния си живот и причинява големи страдания на себе си и на близките си. Свещениците трябва особено много да отбягват този порок, за да не дават лош пример на другите.

7. Човек не трябва да лъже и мами, не само защото това в крайна сметка е напълно безрезултатно, но и защото след време лъжците биват разкрити и позорно изобличени.

8. Кражбата е престъпление, което не води до облагодетелстване, а

до загуба на имота, честта и доброто име. Човек да се пази особено много от домашните крадци.

* * *

В своята съвкупност културемите, описани в този труд, заедно с посланията на съдържащите ги текстове дават ясна картина на културните доминанти, които характеризират английската и българската езикова личност и изграждат портрета на два различни народа - английския и българския. Както видяхме, сходствата и разликите в тях се проявяват на разнообразни равнища. Беше доказано, че всяка култура има специфично съдържание и различни акценти, но вместо първоначалната хипотеза - за преобладаващите културни различия - се потвърди обратната теза – за мощното присъствие на общочовешкото в паремийния пласт на езика, което обаче намира специфичен израз. Анализът на асиметричните култури, с които не се занимаваме тук, би дал още по-интересни отговори на въпросите за неповторимото и уникалното в английския и българския национален характер.

И така, генералният извод, който се налага от това съпоставително изследване, е, че независимо от факта, че двата народа – английският и българският - говорят два неродствени езика (от германската и от славянската езикова група), независимо от различната географска среда, която са обитавали и обитават, от различната им политическа и социална история и вид християнска религия, от голямата им отдалеченост един от друг и от твърде различната им културно-историческа роля в Европа и света, **фундаменталните културни ценности, които са определяли и продължават да определят техния живот и днес, в преобладаващата си част са еднакви.**

В този труд се опитахме да достигнем до най-дълбоките пластове в душевността на английския и българския народ. Образът на нашия народ, с който се сблъскваме в живота, често се разминава с портрета, очертан в пословиците. Същото вероятно се отнася и до образа на английския народ. Тук веднага възникват няколко въпроса. Дали пословиците ни представят действителния автентичен национален характер, или в тях е очертан един недостижим, абстрактен идеал, към който хората се стремят? Дали този автентичен характер някога е

съществувал, но днес в него са настъпили дълбоки промени? Дали тези промени представляват отделни, изолирани случаи, или изразяват обща тенденция? И ако е вярно второто, на какво се дължи тази голяма аберация, как се е стигнало до нея, дали има временен, „случаен“ характер, или пък става дума за „забравяне“ на автентичния характер? И накрая, лечима ли е тази „амнезия“? Пътят към отговорите на тези фундаментални въпроси ни отвежда към етнологията, антропологията, историята, психологията.

Данните и изводите, представени в този труд, могат да бъдат полезни при преподаване на английски и български език, англоезично и българско странознание и интеркултурна комуникация, литература, фолклор и при превод. Могат да намерят приложение в съпоставителната лексикография и паремиография, в сравнителната паремиология, в етнолингвистиката и в други области.